

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний університет
Освітня програма	20748 технології захисту навколишнього середовища
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	183 Технології захисту навколишнього середовища

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ГЕР - галузева експертна рада

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

03.11.2023 р.

Справа № 1854/АС-23

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 18 "Виробництво та технології" у складі:

Гавенко Світлана Федорівна – головуючий,
Бородіна Наталія Анатоліївна,
Висоцький Олександр Олександрович,
Захаркевич Оксана Василівна,
Ковбаса Володимир Миколайович,
Кшивецький Богдан Ярославович,
Лук`янова Віталіна Віталіївна,
Пелик Леся Василівна,
Судаков Андрій Костянтинівич,
Хаджинова Світлана Євстафіївна,

за участі запрошених осіб:

Козій Іван Сергійович – гарант ОП,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

Назва ЗВО	Сумський державний університет
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	20748
Назва ОП	технології захисту навколишнього середовища
Галузь знань	18 Виробництво та технології
Спеціальність	183 Технології захисту навколишнього середовища
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію.

За – 10, Проти – 0

1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

2. Обґрунтування ГЕР

У цьому розділі ГЕР надає власну оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Обґрунтування» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

1.1 Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти

Цілі освітньо-наукової програми "Технології захисту навколишнього середовища" (далі ОНП) в повній мірі відповідають цілям, які визначені Стандартом Вищої освіти зі спеціальності 183 "Технології захисту навколишнього середовища" галузі знань 18 "Виробництво та технології" для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (далі Стандарту ВО). Мета та цілі ОНП корелюються з місією та стратегією Сумського державного Університету (розділ 4 Стратегічного плану розвитку Сумського державного університету на 2020 – 2026 роки: <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=52fedeb8-8e42-ea11-b021-001a4be6d04a&kind=1>), але не відображені в них. Так, мета ОНП визначена наступним чином: "Програма розроблена відповідно до місії університету, спрямована на забезпечення підготовки науково-педагогічних кадрів з технологій захисту навколишнього середовища, здатних розв'язувати комплексні проблеми, проводити оригінальні самостійні дослідження, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, та здійснювати науково-педагогічну діяльність". Доцільно удосконалити мету і цілі ОНП використовуючи основні принципи місії Сумського державного Університету (далі Університет або ЗВО). В розділі ОНП "Особливості програми" зазначена особливість, що програма дає можливість розв'язувати проблеми захисту довкілля від діяльності підприємств машинобудування, хімічної промисловості, теплоенергетики та об'єктів нафтогазовидобутку на регіональному та державному рівнях. Таким чином, визначена в ОНП особливість програми не відображена в її меті та цілях.

1.2 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін

Аналіз наявних рецензій на проєкт ОНП, відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи підтверджує, що цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін. Разом з тим, повна відповідність цілей ОНП та програмних результатів навчання Стандарту ВО (відсутні будь-які додаткові результати навчання, невраховання особливості програми тощо) свідчить про недостатній рівень взаємодії ЗВО зі стейкхолдерами.

1.3 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм

Цілі ОНП та програмні результати навчання в повній мірі відповідають цілям та програмним результатом Стандарту ВО. В свою чергу, Стандарт ВО враховує тенденції розвитку спеціальності і ринку праці України. Таким чином, цілі ОНП та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності і ринку праці, але не відображають регіональний контекст і галузевий контекст, які визначені особливістю програми. Аналіз змісту ОНП показав, що цілі ОНП та програмні результати навчання не враховують досвід аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм, а ґрунтуються лише на змісті Стандарту ВО.

1.4 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності).

За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій

для відповідного кваліфікаційного рівня

Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом ВО.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

2.1 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)

Обсяг ОНП відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту» (ст. 5), оскільки становить 60 кредитів ЄКТС. Загальний обсяг обов'язкових компонентів ОНП складає 45 кредитів ЄКТС (75 % від загального обсягу ОНП), що відповідає вимогам щодо забезпечення мінімум 50 % обсягу освітньо-наукової програми на загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності за спеціальністю. Обсяг вибірових компонентів складає 15 кредитів ЄКТС (25 % від загального обсягу ОНП), що відповідає вимогам законодавства України. Професійну складову в ОНП забезпечує дві обов'язкові компоненти «Сучасні наукові знання в галузі технології захисту навколишнього середовища» (ОК 8) та "Інноваційні підходи до розроблення технологій захисту довкілля" (ОК 9), з загальною кількістю 12 кредитів ЄКТС та деякі вибірові дисципліни.

2.2 Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання

Зміст ОНП має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання. Незначним недоліком структурно-логічної схеми ОНП є відсутність взаємозв'язку ОК 6 "Культура наукової української мови" з іншими освітніми компонентами.

2.3 Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)

Зміст ОНП відповідає предметній області спеціальності 183 "Технології захисту навколишнього середовища" галузі знань 18 "Виробництво та технології".

2.4 Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством

Структура ОНП передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії. На сторінці ОНП веб-сайту ЗВО (<https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura/onp-183.html>) надано каталог вибірових дисциплін циклу загальної підготовки та каталог вибірових дисциплін циклу професійної підготовки. В той же час в ОНП у переліку компонент освітньої програми зазначається "Вибіркові дисципліни (каталог 1)" та "Вибіркові дисципліни (каталог 2)", що створює деяку неясність щодо вибору освітніх компонент. На даній веб-сторінці відсутня інформація про процедуру вибору освітніх компонент варіативної складової ОНП, а також відсутнє посилання на нормативний документ Університету, який унормує процедури формування індивідуальної освітньої траєкторії, а саме на "Положення про реалізацію права здобувачів вищої освіти на вибір навчальних дисциплін в Сумському державному університеті" (<http://surl.li/lrydo>). Зазначене вище положення містить відомості щодо процедури обрання вибірових дисциплін (п.3.1.5). Вибір здобувачів вищої освіти реалізується в автоматизованій системі «Університет» з урахуванням року вивчення та форми здобуття освіти для подальшого вибору здобувачами ВНД з використанням інформаційного сервісу «Електронний особистий кабінет», що є сильною стороною освітніх програм Університету. Але недоліком зазначеного вище положення є не врахування можливої малої чисельності груп здобувачів вищої освіти третього рівня при складанні академічних груп з вивчення дисциплін їх професійного спрямування (п.4.6).

2.5 Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності

Аналіз ОНП, навчальних планів, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи підтверджує, що ОНП та її навчальні плани передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності здобувачів вищої освіти.

2.6 Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям

Аналіз ОНП, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи підтверджує, що ОНП передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям.

2.7 Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності)

Зміст освітньої програми не враховує вимоги професійного стандарту на групу професій "Викладачі закладів вищої освіти", який затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021 № 610 (<https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti>).

2.8 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання

Аналіз навчальних планів ОНП, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи підтверджує, що обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання.

2.9 Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою у разі її здійснення узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

СумДУ є учасником пілотного проекту щодо запровадження дуальної форми здобуття освіти (наказ МОНУ №1296 від 15.10.2019р.). На ОНП впроваджені лише окремі елементи дуальної освіти, які на даному етапі розвитку ОП ще не склали передумов для впровадження на ОНП дуальної форми освіти.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

3.1 Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти

Правила прийому до аспірантури Сумського державного університету є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти (<https://vstup.sumdu.edu.ua/vstup-do-aspirantury/pravyla-priyomu-do-aspirantury.html>). Програма вступного іспиту зі спеціальності розміщена як на веб-сторінці кафедри екології та природозахисних технологій (<https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura.html>), так і в розділі "вступ" веб-сайту Університету (<https://vstup.sumdu.edu.ua/vstup-do-aspirantury/prohramy-fakhovykh-vstupnykh-vyprobuvan.html>). Програма іспиту з іноземної мови розміщена лише в розділі "вступ" веб-сайту Університету. В п.5.1.2 правил прийому до аспірантури зазначено, що для вступу до аспірантури за іншими спеціальностями відповідність спеціальності магістра спеціальності аспірантури не є обов'язковою. Програма вступного іспиту зі спеціальності не відокремлює вимоги до вступу осіб, які навчалися на програмах другого рівня вищої освіти за спеціальністю 183 "Технології захисту навколишнього середовища" та осіб, які здобули освіту рівня магістр за іншою спеціальністю. В свою чергу Стандарт ВО регламентує, що програма фахових вступних випробувань для осіб, які здобули попередній рівень вищої освіти за іншими спеціальностями повинна передбачати перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 183 "Технології захисту навколишнього середовища", а для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

3.2 Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми

Аналіз розділу 2 програми вступного іспиту зі спеціальності показав, що програма вступного іспиту зі спеціальності враховує особливості ОНП.

3.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

В Університеті та на ОНП зокрема визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, є доступними для всіх учасників освітнього процесу.

3.4 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під

час реалізації освітньої програми

Існуючий на ОНП досвід визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, підтверджує дієвість нормативної бази ЗВО, яка регулює правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, а також їх доступність для всіх учасників освітнього процесу та послідовність дотримання під час реалізації ОНП.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

4.1 Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи

Проведений аналіз ОП, робочих програм, відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи показав, що форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

4.2 Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб)

Аналіз ОНП та силабусів навчальних дисциплін показав, що вони містять інформацію про цілі, зміст та програмні результати навчання, порядок та критерії оцінювання. Силабуси навчальних дисциплін розміщені на веб-сторінці СНП (<https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura/onp-183.html>). Силабуси навчальних дисциплін мають чітку структуру, вони інформативні та змістовні, і при цьому інформаційно не обтяжливі, що є позитивною практикою ОНП.

4.3 Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми

Аналіз ОНП та силабусів навчальних дисциплін показав, що вони містять інформацію про цілі, зміст та програмні результати навчання, порядок та критерії оцінювання. Силабуси навчальних дисциплін розміщені на веб-сторінці СНП (<https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura/onp-183.html>). Силабуси навчальних дисциплін мають чітку структуру, вони інформативні та змістовні, і при цьому інформаційно не обтяжливі, що є позитивною практикою ОНП.

4.4 Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі - викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Аналіз відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники, які задіяні до реалізації ОНП, оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик за напрямками ОНП.

4.5 Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти

Аналіз відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи та зауважень до звіту експертної групи, які надані ЗВО, дозволив верифікувати, що навчання і викладання на ОНП, а також наукові дослідження, які проводяться при реалізації ОНП, пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності ЗВО.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

5.1 Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь

Аналіз ОНП та силабусів навчальних дисциплін показав, що форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента. Профіль ОНП та силабуси навчальних дисциплін розміщені на веб-сторінці ОНП (<https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura/onp-183.html>).

5.2 Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)

Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти зі спеціальності 183 "Технології захисту навколишнього середовища" галузі знань 18 "Виробництво та технології" для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, який затверджено та введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України № 1427 від 23.12.2021 р.

5.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Аналіз ОНП і силабусів її освітніх компонентів, відомостестей про самооцінювання, а також звіту експертної групи дозволив верифікувати, що на ОНП визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

5.4 У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності

Аналіз нормативних документів ЗВО, відомостестей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що на ОНП та в Університеті в цілому визначено чіткі і зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації ОНП, а також, що Сумський державний університет популяризує академічну доброчесність та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Критерій 6. Людські ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

6.1 Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання

Проведений аналіз зведеної інформації про викладачів ОП (таблиця 2 відомостей про самооцінювання) показав, що академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації ОНП, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання, але виявлені за критеріями 1-3 недоліки свідчать про необхідність підвищення досвіду викладачів у формуванні ОНП та її освітніх компонент.

6.2 Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми

Інформація про вакантні посади, у тому числі архів за роками, та "Порядок і умови проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників" з відповідними формами розміщені на сайті ЗВО (<https://sumdu.edu.ua/uk/about-sumdu/public-info/vacancies.html>). На момент підготовки висновку Галузевої експертної ради гіперпосилання для відкриття зазначеного вище порядку не працювало, що скоріше за все пов'язано з певними технічними змінами. Позитивною практикою є розміщення на сайті Університету реєстру посадових

інструкцій Сумського державного університету (<https://normative.sumdu.edu.ua/>), з якими можуть ознайомлюватися кандидати на посаду.

6.3 Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Аналіз відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи та зауважень до звіту експертної групи, які надані ЗВО, дозволив верифікувати, що на ОНП залучаються роботодавці до організації та реалізації освітнього процесу.

6.4 Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

Аналіз відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи та зауважень до звіту експертної групи, які надані ЗВО, дозволив верифікувати, що в рамках реалізації освітнього процесу ОНП Університет залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

6.5 Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями

Аналіз відомостей про самооцінювання, звіту експертної групи та зауважень до звіту експертної групи, які надані ЗВО, дозволив верифікувати, що ЗВО сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

6.6 Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності

Сильною стороною ЗВО є внутрішні можливості для розвитку викладацької майстерності науково-педагогічного персоналу. На веб-сайті ЗВО розміщені профілі програм підвищення кваліфікації (<https://crkr.sumdu.edu.ua/uk/profil-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii.html>), вражає їх кількість, різноманітність, індивідуальність на наповненість.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

7.1 Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання

Матеріально-технічна база ОНП та ЗВО є зразковою. Освітня програма забезпечена сучасним обладнанням і приладами, у тому числі лабораторними та контролю параметрів стану навколишнього середовища.

7.2 Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми

Аналіз відомостей з офіційного веб-сайту Університету, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що ЗВО забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах ОНП.

7.3 Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси

Аналіз відомостей з офіційного веб-сайту Університету, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що освітнє середовище ЗВО є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси.

7.4 Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

Аналіз відомостей з офіційного веб-сайту Університету, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що ЗВО забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за ОНП.

7.5 Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою

Аналіз відомостей з офіційного веб-сайту Університету, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що ЗВО створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за ОНП.

7.6 Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Аналіз відомостей з офіційного веб-сайту Університету, у тому числі нормативних документів ЗВО, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що в ЗВО та на ОНП зокрема наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації ОНП.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

8.1 Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми

Результати аналізу ОНП, інформації, що надана на офіційному веб-сайті Університету, відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи підтвердили, що Сумській державний університет послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

8.2 Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми

Аналіз відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери, позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду ОНП.

8.3 Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери

Аналіз відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що роботодавці безпосередньо залучені до процесу періодичного перегляду ОНП та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

8.4 Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми

Аналіз відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що в ЗВО наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників ОНП.

8.5 Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми

Наявні зауваження за критеріями 1-3 свідчать про певні недоліки у внутрішній системі якості освіти, але ці недоліки не є критичними.

8.6 Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми

Аналіз ОНП та результатів оцінювання освітньо-професійної програми "Технології захисту навколишнього середовища" магістерського рівня свідчать, що результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій зі спеціальності 183 "технології захисту навколишнього середовища") беруться до уваги під час перегляду ОНП.

8.7 В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою

Аналіз відомостей про самооцінювання та звіту експертної групи дозволив верифікувати, що в академічній спільноті ЗВО сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку ОНП та освітньої діяльності за цією програмою.

Критерій 9. Прозорість та публічність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

9.1 Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Нормативні документи ЗВО визначають чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу. Переважна більшість нормативних документів Сумського державного університету зразково сформована, оскільки в них чітко встановлюються відповідні процедури, вимоги, критерії, тощо, вони взаємопов'язані та корелюються з місією і стратегією ЗВО. Сайт Університету в своїй структурі має інноваційні підходи, по-перше, будова сайту дозволяє легко знайти потрібну інформацію щодо правил і процедур, які регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, по-друге, відображає дотримання цих процедур під час реалізації освітньої програми (наприклад, висвітлення звіту про результати опитування здобувачів щодо освітньої програми «Технології захисту навколишнього середовища» 2022 р., а також пропозицій та зауважень стейкхолдерів до ОНП - <https://ecolog.sumdu.edu.ua/uk/navchannia/aspirantura/onp-183.html>).

9.2 Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін

Відомості про самооцінювання та звіт експертної групи підтверджують, що ЗВО не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін. Підтвердженням цього є веб-сторінка ОНП на якій розміщується профіль програми (<https://op.sumdu.edu.ua/#/programm/2696>), де є запрошення до роботодавців, представників ринку праці, випускників та всіх зацікавлених сторін до обговорення проєктів освітніх програм з метою підтвердження їхньої релевантності, відповідності результатів навчання (знань, умінь, навичок, компетентностей) потребам сучасного ринку праці. Свої пропозиції та зауваження стейкхолдери можуть надсилати на поштову скриньку або заповнити онлайн-форму. Такі можливості для взаємодії зі стейкхолдерами під час перегляду ОНП є зразковими.

9.3 Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства

ЗВО своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства (<https://op.sumdu.edu.ua/#/programm/2695>).

Критерій 10. Навчання через дослідження

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю

Аналіз змісту ОНП свідчить про її відповідність науковим інтересам аспірантів. Інформація надана в відомостях про самооцінювання та в звіті експертної групи підтверджує, що ОНП забезпечує повноцінну підготовку здобувачів вищої освіти до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю 183 "Технології захисту навколишнього середовища".

10.2 Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень наукових керівників

Таблиця відповідності тем аспірантів спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» напрямкам наукової діяльності керівників (https://ecolog.sumdu.edu.ua/docs/aspirantura/vidpovidnist_tem_aspirantiv_183_TZNS.pdf) підтверджує відповідність тем наукових досліджень аспірантів науковим напрямкам їх керівників.

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо)

Матеріально-технічна база ОНП та ЗВО в цілому є зразковою, що дозволяє здобувачам освіти проводити наукові дослідження відповідно до їх тематики. Для забезпечення можливості апробації результатів наукових досліджень в Університеті проводяться наукові конференції, в яких здобувачі ОНП можуть брати участь, наприклад, Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених "Сучасні технології у промисловому виробництві" (<https://conf.teset.sumdu.edu.ua/>), DSMIE (<https://dsmie.sumdu.edu.ua/>). Сумський державний університет є засновником наукового видання "Journal of Engineering Sciences", який індексується науково-метричною базою Scopus (<https://jes.sumdu.edu.ua/>), що є значним позитивним фактором для можливості апробації результатів наукових досліджень.

10.4 Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо

Наведені в відомостях про самооцінювання та в звіті експертної групи відомості про виступи на конференціях здобувачів вищої освіти, наявні їх публікації, участь у міжнародних проєктах, підтверджують, що ЗВО забезпечує можливості для залучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю.

10.5 Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються

Перелік публікацій, який наведено в таблиці відповідності тем аспірантів спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» напрямкам наукової діяльності керівників (https://ecolog.sumdu.edu.ua/docs/aspirantura/vidpovidnist_tem_aspirantiv_183_TZNS.pdf), свідчить про наявну практику участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються.

10.6 Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

Нормативна база ЗВО (розділ 2.2) включає низку документів, які регулюють питання дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (<https://normative.sumdu.edu.ua/>), у тому числі: Кодекс академічної доброчесності; Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ; Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату; Методична інструкція щодо перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату. Інформація надана в відомостях про самооцінювання свідчить про наявні чіткі процедури в питаннях дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів, зокрема щодо реалізації заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності, що в свою чергу підтверджено і звітом експертної групи.

3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми

У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

1. При перегляді ОНП удосконалити мету, цілі та програмні результати навчання ОНП беручи до уваги виявлені недоліки за критерієм 1, які зазначені в розділі 2 цього висновку. 2. На попередній стадії удосконалення ОНП провести широке обговорення ОНП із зацікавленими сторонами, особливу увагу звернути на необхідність удосконалення мети ОНП, її цілей та програмних результатів з врахуванням актуальних для спеціальності і регіону (де ОНП реалізується) тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також використовуючи досвід аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

1. Переглянути та удосконалити в ОНП матрицю забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми, провівши відповідний аналіз змісту освітніх компонентів щодо забезпечення ними програмних результатів навчання. При аналізі обов'язково врахувати зауваження експертної групи, які надані у звіті.

2. Відобразити в структурно-логічній схемі ОНП взаємозв'язок ОК 6 "Культура наукової української мови" з іншими освітніми компонентами. 3. Представити в структурно-логічній схемі ОНП наукову складову програми за видами роботи по кожному семестру відображаючи в часовому просторі етапи виконання дисертаційного дослідження враховуючі досвід інших провідних освітньо-наукових програм третього рівня вищої освіти. 4. Привести у відповідність назви каталогів вибіркових дисциплін. У випадку, якщо каталог 1 (каталог 2) вміщує дисципліни як з каталогу вибіркових дисциплін циклу загальної підготовки, так і з каталогу вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки, то надати відповідну роз'яснювальну інформацію в ОНП. 5. ОНП доповнити інформаційними відомостями щодо додаткових можливостей формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. 6. На веб-сторінці ОНП розмістити інформацію щодо процедури вибору освітніх компонентів варіативної складової ОНП. 7. Удосконалити "Положення про реалізацію права здобувачів вищої освіти на вибір навчальних дисциплін в Сумському державному університеті" в частині можливості формування малочисельних груп для опанування варіативних дисциплін, які викладаються на програмах третього рівня вищої освіти. 8. При удосконаленні ОНП враховати вимоги професійного стандарту на групу професій "Викладачі закладів вищої освіти", який затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021 № 610 (<https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti>).

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

1. В правилах прийому до аспірантури Сумського державного університету для осіб, які здобули попередній рівень вищої освіти не за спеціальністю 183 "Технології захисту навколишнього середовища", передбачити вимогу щодо проведення фахового вступного випробування, який дозволяє перевірити набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 183 "Технології захисту навколишнього середовища".

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

1. Продовжувати процес удосконалення методів навчання і викладання за ОНП. 2. При удосконаленні ОНП розглянути та впровадити дієві механізми академічної мобільності.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

1. На ОНП та в ЗВО зокрема запровадити зручну та ефективну процедуру перевірки текстів на запозичення. ЗВО доцільно попередньо визначити які саме фактори вплинули на "наявну потребу здобувачів вищої освіти у попередніх перевірках на плагіат на незручних безкоштовних (чи платних) сервісах" (що було виявлено експертною групою) або ж не ефективність цих заходів. Оскільки одним із потенційних факторів такого впливу може бути недостатня інформативність щодо процедур перевірки текстів на запозичення, а також інформації щодо наявних можливостей для здобувачів вищої освіти, які їм надає ЗВО, то доцільно розглянути введення окремого начального блоку в курс однієї із освітніх компонентів ОНП (лекцію та практичне заняття, можливо тему з декількома заняттями) щодо процедури перевірки текстів на запозичення.

Критерій 6. Людські ресурси

1. Провідним профільним фахівцям ОНП доцільно долучитися до експертної діяльності з оцінювання якості вищої освіти, оскільки навчання з оцінювання освітніх програм та ґрунтовний аналіз інших освітніх програм сформує у них практичний досвід з виявлення недоліків ОНП та дозволять використовувати найкращі практики з формування освітньої програми. 2. Оновити гіперпосилання для відкриття "Порядок і умови проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників" на веб-сторінці ЗВО "Вакантні посади і умови проведення конкурсу". 3. Керівництву ЗВО доцільно розробити та впровадити заходи щодо зменшення фінансового обтяження викладачів при оплаті публікацій їх статей у періодичних виданнях, що індексуються у Scopus та WOS, при оформленні патентів, тощо.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

не застосовується

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

1. Удосконалювати внутрішню систему якості вищої освіти в частині взаємодії між її ланками та зовнішніх стейкхолдерів.

Критерій 9. Прозорість та публічність

не застосовується

Критерій 10. Навчання через дослідження

1. Вжити заходів щодо подальшої реалізації міжнародної академічної мобільності здобувачів вищої освіти ОНП.

4. Додатки

Відсутні

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні ГЕР так, як його викладено вище.

Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.

Головуючий на засіданні ГЕР

ГАВЕНКО СВІТЛАНА ФЕДОРІВНА